



# Kerk aan de Zinge

**Inleidingen (3) op thema-avond over "Geloof en duurzaamheid"  
op dinsdag 10 mei 2016 in Leerdam**

**Arjan Plaisier**, Scriba generale synode van de Protestantse Kerk

*De bijbelse boodschap en rol van de kerk rond  
"Geloof en duurzaamheid"*

1. De wereld is een geschenk, en het leven is dat ook: dat is de rode draad die de Bijbel doortrekt en die je wel de grondtoon van het christelijk geloof kan noemen. Een gelukstreffer. Een overflow van God, gebaseerd op een creatieve gedachte. Het is leven is een gave en valt ons mensen in de schoot, we zijn in de eerste plaats de ontvangers, geen scheppers. Het maakt veel uit of je de wereld als gave beschouwt of als een anoniem proces. Dankbaarheid is daarom een grondtoon. Wij mensen zijn geroepen om God te danken, namens de schepping. God heeft dit bestaan gewild. Eucharistie als levenshouding. Wie God dankt voor het bestaan, voor de medemens, voor de schepping, kan onmogelijk als een grote sloper en verspiller door de wereld gaan.
2. We leven in een toverwereld, niet in een dood universum. Het is een universum dat onbegrijpelijk diep is, God heeft gesmeten met sterrenstelsels, met sterrenstof en zwarte gaten. De planeet aarde is een unieke blauwgroene planeet en ook hier is toverachtig het woord. De diepte van de zee herbergt zoveel leven, leven waarvan je je afvraagt waar het voor dient, maar dat is kennelijk niet de vraag. Het is een expressie van God die er plezier in heeft gehad. Het leven is een zo ragfijn, duizelingwekkend geheel, dat we er zelfs in de wetenschap nog maar in aan het begin staan. De mens is zijn brein, dat is gebracht als een dooddoener, maar het menselijk brein is een zo vernuftig iets, dat het onderscheid tussen vlees en geest hier al bijna mank gaat. Wat doe je in een toverwereld? Geheimzinnigheid, suspense, avontuur, sensatie, als in een magisch spel.
3. De wereld is een plaats om te wonen. We zien de wereld als een plaats waar we wonen, en wonen is wat anders dan bedrijfsvoerder zijn. Wie ergens woont is zuinig op zijn omgeving. Je maakt er zelf onderdeel van uit. Je bent hoeder en herder. Wie werkt op de plaats waar hij woont, is anders dan de forens. In je eigen achtertuin wil je geen gif in de grond of in de kraan. De mens staat in de schepping die niet dood materiaal is. Dat is de projectontwikkelaar. Wereld als neutraal materiaal.
4. Dat is een onderdeel van een geestelijke mentaliteit die geen respect voor de taal van de werkelijkheid. Geen oog voor de sprake van de werkelijkheid. Wetenschap en techniek kunnen gebaseerd zijn op luisteren naar de wetten van het leven en vervuld zijn met respect ervoor. Het kan ook een andere kant uitvallen. Dan zit er wil tot macht in. Dan wordt de wereld gezien als dood materiaal. Taal-loos en zielloos. Of er wordt een kunstmatige wereld gecreëerd waarbij de mens als een demiurg zich een werkelijkheid schept naar zijn wensen.

5. De speciale plaats van de mens. Hij is 'heerser'. Hoe ver dat gaat, daar kun je over twisten. De schepping is niet goddelijk, dat is wel een vooronderstelling. De eigen plaats van de mens, die kan doorgronden, afstand nemen, distantie, fantasie, spelen, mag vrijmoedig benoemd worden en daarom kies ik niet voor ecologisme. De mens is beelddrager van God en heeft een geprivilegieerde plaats in de schepping. Geen angstvalligheid als het gaat om het creatieve vermogen van de mens, maar wel een bewaken van grenzen. Een leven in geloof, hoop en liefde geeft geen wettische grenzen aan maar wel een levend centrum van waaruit je omgaat met de dingen, de mensen, je eigen lijf.
6. Geen romantiek: de wereld is een gevallen wereld. We moeten het van God hebben, die deze failliete boedel op zich heeft genomen. Pasen is ja tegen de schepping omdat de Heer het kruis van de wereld op zich heeft genomen. Dat geeft ontspanning. Pasen als ja tegen deze wereld. Dat zie je al aan het leven van Jezus. Kijk hoe Jezus helend in de schepping staat. Niet zozeer een goeroe van de duurzaamheid, meer de heler, maar hoe kun je heler zijn, wanneer je de muziek in de dingen niet hoort. Pasen betekent ontspanning én het geloof dat geen goede daad tevergeefs is.
7. Waar gaat het heen? Duurzaamheid is denk ik niet het grondwoord. Het is leven naar het Rijk van God. Er staat apocalyptische taal in de Bijbel. Elementen zullen brandend vergaan. Een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Door de transformatie heen. Niet terug naar het paradijs maar vooruit naar de nieuwe stad. Ethisch betekent dit, dat we er ook niet alles uit hoeven te halen. We kunnen ook afzien van...
8. Dat de dingen voorbij gaan wil niet zeggen dat we de handen ervan af trekken. Of dat het ons niet kan schelen dat er afbraak is. We horen het zuchten van de wereld in barensoed. Verlangen naar het openbaar komen van de kinderen van God. We zuchten met de schepping mee en zien uit naar de verlossing. Dat mee-zuchten met de schepping is in het geloof van het kindje, maar dan spaar je de moeder.
9. De rol van de kerk? De kerk is niet ineens iets anders maar de plaats waar je leert over het leven. En van daaruit meedoen met het maatschappelijk debat. Daarnaast de groene kerk. En een Investeringsbeleid.

**Erik Borgman**, Hoogleraar publieke theologie Universiteit Tilburg

*Het thema bezien vanuit de pauselijke encycliek Laudato Si*

***Samenvatting van de hand van Albert Santing, secretaris van de werkgroep duurzaamheid***

In tegenstelling tot eerdere pauselijke encyclieken is Laudato Si een encycliek die echt iets nieuws brengt. Laudato Si laat zien hoe je met de milieucrisis om kunt gaan. Niet in de zin van we hebben er weer een probleem bij, want er is allang een oplossing bezig waarbij we kunnen aansluiten. De duurzaamheidsbeweging is allang gaande. De droomboodschap, dat wij de wereld kunnen maken, is een vreselijke afknapper. Laudato Si laat zien dat wij de wereld niet hoeven te redden, want ze is al gered.

Wij moeten ons realiseren dat ook ons leven deel uitmaakt van de ecologie. Het centrale punt van Laudato Si is de onderlinge afhankelijkheid van alles. Alles hangt met alles samen. Ons leven is met alles verbonden. Wij lopen in de natuur, we werken op de aarde. De wereld is een netwerk waar het één het ander draagt. Wij maken deel uit van dat netwerk. We krijgen het leven van elkaar. Een web van dragen en gedragen worden. Laudato Si heeft als ondertitel "De zorg voor ons gemeenschappelijk huis". Dat gemeenschappelijk huis, de schepping, is zowel "huis" als "huishouden", onze directe omgeving waarin alles actief zorgend op elkaar is betrokken. Die schepping zingt Gods lof en wij zingen mee.

Het bijzondere van Laudato Si is de erkenning dat wij de wereld niet kunnen herstellen door middel van het implementeren van plannen. Dat besef moet tot ons doordringen en kan ook tegelijk ontspannen. Niet werken voor eeuwig onbereikbaar geluk, maar gelukkig zijn met concrete daden van herstel. "Wie één mens redt, redt de hele mensheid." Onze opdracht is doen wat goed is in zichzelf, het herstellen van de juiste verhouding. We zijn onderdeel van de realiteit en weten en kunnen zien wat er fout gaat en dat repareren. Ons doel moet dus niet zijn: werken aan onbereikbaar herstel, maar deel uitmaken van concrete daden van herstel.

In Laudato Si wordt ook ingegaan op het optreden van Jezus, zoals dat staat opgetekend op verschillende plaatsen in het Nieuwe Testament. Jezus wijst op God als Vader van de hele schepping. De schepping komt uit Gods goedheid voort (Hij zag dat het goed was). Zijn optreden laat ook zien dat hij leefde in volledige harmonie met de schepping en voortdurend in contact stond met de natuur, en dat elk schepsel belangrijk is (LS 96/100).

Omdat iets bestaat is het goed. Wij zijn afhankelijk van elkaar in geven en ontvangen. Als onderdeel van de schepping zijn wij geroepen om daaraan onze bijdrage te geven. Wij hebben elkaar nodig om onszelf te kunnen zijn.

# **Rinus Houtman**, Burgemeester van Leerdam

## *De rol van de overheid bij het thema duurzaamheid*

Over duurzaamheid is veel te doen geweest de laatste eeuwen. In de Nederlandse Geloofsbelijdenis staat dat onze goede God wil dat de overheid er is. God wil dat het onder de mensen in goede orde omgaat en de ongebondenheid van mensen bedwongen moet worden. In die zin klinkt daarin door wat de vorige sprekers hebben betoogd. Bij duurzaamheid gaat het om het gedrag van mensen om bewust met Gods goede schepping omgaan. Ook dat heeft alles te maken met een "goede orde". Vraag is wat hierin de rol van de overheid is. Ik kom tot de volgende aspecten.

### **Observeren en informeren**

De laatste decennia is van overheidswege veel geïnvesteerd in kennis, hoe mensen zich gedragen en gewerkt aan bewustwording hoe de wereld in elkaar zit. Dit alles is gedeeld met de burger. De eindigheid van grondstoffen en het rapport van de Club van Rome uit de jaren 70 heeft er toe bijgedragen dat de kennis over wat wel of niet schadelijk is voor het milieu van grote invloed is geweest op het gedrag van de burgers en het beleid van de overheid. Wat heden ten dage als een groot risico wordt gezien werd pakweg 50 jaar geleden als normaal ervaren. Er is dus een ontwikkeling in kennis en de overheid moet dit bevorderen en delen met de mensen.

### **Stimuleren**

Als kennisoverdracht en bewustwording onvoldoende helpt om gedragsverandering te bewerken kan de overheid o.a. door middel van subsidies de samenleving stimuleren om bepaalde maatregelen op het gebied van duurzaamheid door te voeren. Subsidiëring van zonnepanelen is daarvan een goed voorbeeld. Stimulering door subsidiering kan beëindigd worden zodra een ander gedrag gemeengoed geworden is.

### **Voorbeeld geven**

De overheid kan op verschillende terreinen ook zelf het goede voorbeeld geven en bij gewenste ontwikkelingen voorop lopen. Zo gaat de gemeente uit van het toepassen aan energiezuinige en energiebesparende systemen bij gemeentelijke gebouwen, papierloos werken etc. Ook het herstellen van de groene variëteiten in de wegbermen is een voorbeeld, waarvoor de gemeente zich inzet.

### **Reguleren**

Een volgende fase is vaak dat de overheid door middel van wetgeving de doelen op het gebied van duurzaamheid probeert te bereiken. Tal van wetten op milieugebied zijn in de achter ons liggende jaren tot stand gebracht en in uitvoering genomen. Op die manier wordt vrijblijvendheid voorkomen. Het gaat dan niet slechts om groepen die vanuit zichzelf gemotiveerd zijn voor een ander gedrag, maar we regelen dan dat we ons er als gehele maatschappij aan houden.

### **Delegeren**

De overheid is er niet om alles zelf te regelen en uit te voeren. Soms zijn er mogelijkheden dat er maatschappelijk instellingen, bijv. brancheorganisaties met elkaar afspraken maken, ook zonder dat er wettelijke regelingen aan te pas komen. De overheid kan het maken van dergelijke afspraken stimuleren en het toezicht op de handhaving daarvan aan andere partijen zonder dat het weer tot een serie wettelijke regelingen moet leiden.

### **Handhaven**

Uiteindelijk heeft de overheid het middel van handhaving ter beschikking om dwingend op te treden tegen het niet nakomen van wat in de wet als norm op het gebied van duurzaamheid is vastgelegd.